

Eksegeesi
Marian ilmestyspäivä
Luuk.1:26-38

Luukkaan evankeliumin neljässä ensimmäisessä jakeessa Luukas kertoo, millä perusteilla ja miksi on teoksensa koonnut. Teos on koottu Teofilosta varten, jotta hän tietäisi, kuinka luotettavaa hänelle annettava opetus on. Evankeliumia kootessaan Luukas kertoo haastatelleensa silminnäkijätodistajia eli evankeliumi on ikään kuin Jeesuksen elämäkertaa hänen läheistensä silmin kerrottuna. Päivän tekstimme lähteenä on siis, mitä luultavimmin ollut Jeesuksen äiti Maria.

Luukas mainitaan uuden testamentin teksteissä muutamaan otteeseen. Esim. Kol.4:14 mainitsee henkilön ”lääkäri Luukas”. Luukkaan evankeliumi ja Apostolien teot on toiselta vuosisadalta asti liitetty tähän lääkäri Luukkaaseen. Luukkaan evankeliumi on kirjoitettu 60-70 -luvulla, luultavimmin 60-luvulla. Se on kirjoitettu korkeatasoisella kreikalla ja sen kirjoittaja on ollut pakanakristitty. Luukkaan evankeliumin luvut 1 ja 2 ovat sisällöltään erityislaatuisia evankeliumitekstien joukossa, sillä niissä meillä on tarkimmat kuvaukset Jeesuksen sikiämisestä, syntymästä ja lapsuudesta. Tästä johtuen tälläkään tekstillä ei ole varsinaista rinnakkaiskohtaa, mutta Matt.1:18 löytyy hieman samaa teemaa käsittelevä jae.

Tekstin ytimessä on enkeli Gabrielin ja neitsyt Marian vuoropuhelu, jonka sisältönä on Jumalan Pojan syntyminen maailmaan ja se, että Jumala on armossaan valinnut Marian Jeesuksen äidiksi. Kertoessaan tästä enkeli kertoo myös syntyvän lapsen asemasta ja tehtävästä. Ilmoituksen todenperäisyyden vakuudeksi enkeli kertoo, että Marian sukulainen Elisabet olisi vanhoilla päivillään kuudennella kuulla raskaana, vaikka häntä oli pidetty hedelmättömänä. Tämän kuultuaan Maria suostuu osaansa Jumalan palvelijattarena ja enkeli poistuu hänen luotaan.

Teksti liittyy laajempaan kokonaisuuteen monin eri tavoin. Tekstin tapahtumien seurauksena Jumala sai Pojalleen valitsemansa äidin ja Jeesus syntyi maailmaan. Näin ollen Jumalan (pelastus)suunnitelma sai mennä eteenpäin. Nämä tapahtumat muuttivat lopulta koko historian kulun.

Teksti on rikas henkilöiltään, vaikka huomio helposti kiinnittyy ainoastaan enkeliin ja Mariaan, jotka ovat tekstin keskiössä. Useamman kerran mainitaan myös Elisabet, Jumala ja Jeesus. Vaikka Joosef, Daavid ja Jaakob mainitaan vain pienessä sivuosassa, heidän mainitsemisensä tekstissä sitoo tapahtumat sekä siihen hetkeen että osaksi historiallista jatkumoa. Huomionarvoista on myös se, että päivän tekstissämme mainitaan kaikki kolme Jumalan persoonaa. Konkreettisimpana toimijana näistä voisi pitää Pyhää Henkeä, jonka vaikutuksesta Maria tulee raskaaksi. Teksti asettaa Marian ja Elisabetin tietyllä tapaa

vastakohtapariksi: neitsyt, joka tulee raskaaksi ennen aikojaan ja jo hedelmällisen iän ohittanut vaimo. Toisaalta nämä kaksi naista luovat tekstiin yhteneväisyyden: molempien kohdalla raskaus sai alkunsa ihmeestä.

Teksti kiinnittää huomion oleellisiin asioihin toiston kautta. Kaikki oleelliset asiat tekstissä toistetaan kaksi kertaa. Elisabetin raskaudesta teksti mainitsee alussa ja lopussa. Marian neitsyys mainitaan kaksi kertaa. Teksti kertoo kahdesti, että enkeli on lähetetty Marian luokse, koska Maria on saanut armon Jumalan silmissä. Se, että Maria tulisi raskaaksi toistetaan kahdesti. Teksti kertoo kahdessa kohdassa siitä, millainen syntyvä lapsi tulisi olemaan ja mikä olisi hänen asemansa. Teksti toistaa kahdesti, että syntyvä lapsi olisi Jumalan Poika. Ainut asia, minkä teksti kertoo peräti kolmeen otteeseen, on se, että syntyvä lapsi tulisi olemaan poika.

Teksti sisältää monia vakiintuneita ilmauksia ja sellaisia käsitteitä ja sanoja, jotka sisältävät enemmän asiaa kuin ensisilmäykseltä voisi ajatella. Muutamina nostoina olkoon tekstin käyttämä ilmaus "armon saanut" Mariasta, mikä merkitsee Jumalan hyväksymää, Jumalalle kelpavaa. Jeesus nimen merkitys taas on Herra pelastaa. Elisabetista teksti taas kertoo, että hän oli hedelmätön eli hän ei voinut saada lapsia. Se, että nainen oli tuohon aikaan hedelmätön, oli suuri häpeä ja suru, sillä jälkeläiset takasivat sekä vanhuuden turvan että suvun jatkuvuuden. Maria itse käyttää itsestään nimitystä "Herran palvelijatar". Kreikan kielinen sana on "dule", joka tarkoittaa paremminkin orjatyttöä/orjataria. Orja oli kaikessa herransa alainen vailla omaa tahtoa ja omaa asemaa. Oikeudenmukainen herra kuitenkin kohteli orjaa hyvin ja tällaisen herran palveluksessa oli suuri kunnia olla. Jumalan palvelijattarena/orjattarena oleminen oli mitä suurin kunnia, sillä Jumala on täydellisen oikeudenmukainen ja rakastava. Häntä parempaa herraa ei ihmisellä voisi olla.

Tekstin tarkoitus on kertoa lukijalle siitä, miten Jeesus sai alkunsa ja mikä tulisi olemaan hänen asemansa. Teksti kertoo meille tavallisen ihmisen ja Jumalan lähettämän enkelin kohtaamisesta. Teksti kertoo siitä, miten Jumala kutsuu aivan tavallisen ihmisen palvelukseensa ja että muita vaatimuksia Jumalan käytettävissä olemiselle ei ole kuin suostua Hänen tahtoonsa. Teksti kertoo myös siitä, että Jumalan valinta ei perustu ihmisten saavutuksiin tai taitoihin, vaan että Jumalalla on omat kriteerinsä, millä perusteilla Hän ihmisen palvelukseensa kutsuu. Teksti kertoo myös sen, että minkä Jumala tahtoo toteuttaa, Hän on voimallinen toteuttamaan ja Hän toteuttaa kaiken ajallaan.

Tekstissä sen ajan ihmisille ovat korostuneet varmasti eri asiat kuin meille tänä päivänä. Kuitenkin teksti sisältää asioita, joista se on puhunut sekä sen ajan ihmisille että meille yhtä lailla. Sen ajan ihmisille teksti on puhunut aivan eri tavalla paikkojen, historian

tapahtumien sekä henkilöiden kautta, jotka olivat aikalaisille ainakin osin tuttuja. On ollut selvää, että lapsi on syntynyt osaksi tiettyä historiallista tapahtumaketjua ja vastauksena lupauksiin. Toki pakanakristittyjen tilanne on ollut hyvin samanlainen kuin meidän eli juutalainen historia ei välttämättä ole ollut tuttua. Teksti on tuona aikana myös puhunut vahvasti Jumalan suhtautumisesta naisiin ja näyttänyt, että Jumala kommunikoi sen kanssa, jolle Hänellä on asiaa, muiden mielipiteistä välittämättä.

Tuon ajan ihminen on kiinnittänyt huomiota aivan eri tavalla siihen, että Maria tuli raskaaksi ollessaan vasta kihlattu Joosefille. Raskaaksi tuleminen ennen avioliittoa oli valtava häpeä ja siitä seurasi paheksuntaa ja yhteisön ylenkatse. Aikalaiset ovat ymmärtäneet heti, että Marian tehtävä ei tulisi olemaan helppo. Se on saattanut nostaa esille myös kysymyksen, millaista armoa on sellainen armo, mikä saattaa ihmisen häpeään ja halveksunnan kohteeksi. Huomio lienee kiinnittynyt myös sen ajan vahvuutta, sankaruutta ja miehisyyttä ihannoivan kulttuurin keskellä siihen, että Jumala lähettää enkelin tuntemattoman, tavallisen, nuoren tytön luo ja antaa tälle ainutlaatuisen tehtävän, joka kuitenkin on osa aivan tavallista elämää.

Tänä päivänä teksti puhuu meille aivan ilmiselvästi siitä, että jo tuon ajan ihmiset ymmärsivät, mistä raskaudessa ja lasten syntymisessä on kyse ja mitä siihen vaadittiin. Meille teksti kertoo myös näin vuosituhansien jälkeen, että tapahtumia on tuskin keksitty hatusta, sillä samat paikannimet ja henkilöt toistuvat sekä Raamatussa että historian kirjoituksissa. Teksti kertoo meille myös tuon ajan ja Raamatun ilmoittamista avioliittokäytännöistä ja seksuaalimoraalista. Tekstistä nousee esille myös kolminaisuus ja persoonien erilaiset tehtävät.

Sekä silloin että nyt teksti on puhunut ylikuonnollisen Jumalan ja henkimaailman olemassaolosta. Tekstin ytimessä on Jumalan vaikuttama ihme, josta jae 35 tekee selväksi, että ilman tuota ihmettä syntyvä lapsi ei voisi olla pyhä eikä Jumalan Poika. Teksti kertoo siitä, että Jumalalla on sekä naisille että miehille omat paikkansa suunnitelmiansa eteenpäin viemisessä ja Hänen armonsa on tarkoitettu jokaiselle. Teksti kertoo, että Jumala lähestyy tavallista ihmistä. Toisaalta tekstin ydin on Jumalan syntyminen ihmiseksi maailmaan. Nimi Jeesus (Herra pelastaa) kertoo, että lopulta Jumala on kuitenkin tekstin aktiivisin toimija. Teksti muistuttaa siitä, että Jumalalle kaikki on mahdollista ja että Jumala on uutta luova Jumala.

Teksti myös puhuu siitä, että Jumala ei toimi vastoin ihmisen tahtoa. Ihmiselle jää vastuu suostua sille paikalle, jolle Jumala häntä kutsuu. Marian vastaus tämän suostuessa Jumalan kutsuun kertoo, ettemme suostu persoonattoman voiman tai kohtalon palvelukseen tai alaiseksi, vaan ottaessaan vastaan oman paikkansa ja kutsumuksensa, ihminen suostuu Jumalan palvelukseen ja Hänen alaisuuteensa.

Lähteet:

Norvanto, Jukka. Raamattu kannesta kanteen. Luuk.1:26-45 https://rkk-sansa.net/kuuntele/audio/?k=42&d=ut&mp3=105_Luuk.mp3&n=Luukkaan%20evan%20keliumi&o=Luuk.%201:26-45&a=Iloa%20kohdussa&t=20:35 . Sansa.

Novum 2 – Uusi testamentti selityksin. Raamatun tietokirja. Vantaa 1981. RV-paino.

Novum 5 – Uusi testamentti selityksin. Raamatun tietokirja. Vantaa 1984. Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino Hämeenlinna 1984.

Raamattu. 1992.